

О. С. КАЙТАНСЬКИЙ,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри
трудового права та права соціального забез-
печення Національного університету «Одеська
юридична академія»;

К. В. БОРИЧЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри
трудового права та права соціального забез-
печення Національного університету «Одеська
юридична академія»

ЮРИДИЧНІ ГАРАНТІЇ ПРАВА ДІТЕЙ І СІМЕЙ З ДІТЬМИ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ЗА АКТАМИ ЄС ТА РАДИ ЄВРОПИ

Стаття присвячена дослідженню теоретичних та практичних проблем визначення та реалізації гарантій права дітей, сімей з дітьми на соціальний захист, закріплених у актах ЄС та Ради Європи. Зроблено висновок про відсутність у європейських актах дієвих механізмів реалізації гарантій права дітей та сімей з дітьми на соціальний захист.

Ключові слова: право на соціальний захист, дитина, сім'я з дітьми, гарантії права на соціальний захист, акти ЄС, акти Ради Європи.

Постановка проблеми. Україна знаходиться у складних соціально-економічних та політичних умовах, які можна охарактеризувати зниженням рівня грошових доходів та зростаючою потребою соціального захисту населення. У сучасних умовах можна виділити досить велику кількість соціально-демографічних груп, які належать до соціально незахищених категорій населення. Не викликає сумніву й необхідність достатнього рівня соціального захисту дітей та сімей з дітьми, адже саме вони формують майбутнє нашої держави. З огляду на євроінтеграційний вектор розвитку національного права зростає необхідність підвищення рівня соціального захисту до європейського рівня, оскільки основою соціального благополуччя країн Європи є забезпечення достатнього життєвого рівня населення. Особливої уваги з боку держави завжди вимагають діти, які не в змозі самостійно забезпечити дотримання власних соціальних прав, та сім'ї з дітьми, які потребують додаткових гарантій соціального захисту внаслідок необхідності утримання дитини.

Дослідження юридичних гарантій права на соціальний захист дітей, закріплених в актах ЄС та Ради Європи, є одним з основних напрямів розвитку національного права і має стати основою реформування підходів до вирішення проблем соціального захисту дітей в Україні, що й зумовило актуальність обраного дослідження.

Питанням дослідження гарантій права на соціальний захист дітей та сімей з дітьми завжди приділялася значна увага в правовій науці, про що свідчать праці В. В. Жернакова, К. Ю. Мельника, О. М. Потопахіної, С. М. Прилипка, С. М. Синчук, І. М. Сироти, В. С. Тарасенко, Г. І. Чанишевої, Ю. М. Гришиної, О. М. Ярошенка та ін. Праці зазначених вчених не втратили наукової цінності, однак сформульовані в них висновки потребують пересмислення з урахуванням змін, що відбулися в державі та суспільстві протягом останнього часу.

Метою даної статті є дослідження гарантій права на соціальний захист дітей та сімей з дітьми, закріплених у актах ЄС та Ради Європи, та основних проблем їх ефективності.

Виклад основного матеріалу. Ефективна політика в інтересах дітей у кожній країні повинна базуватись на точному знанні й розумінні справжнього становища дітей, їх потреб та способів задоволення цих потреб. Водночас очевидно, що виконання державою прийнятих зобов'язань не може бути забезпечене без створення постійно діючих незалежних механізмів захисту прав дитини. Це більш ніж актуально для України, оскільки процеси соціально-економічних і політичних перетворень та реформ, які відбуваються в країні, негативно відобразились на становищі соціально незахищених груп населення,

серед яких одне з перших місць займають діти [4, с. 387].

Правова цінність соціального захисту дітей як суб'єктів та дитинства як періоду, протягом якого такі суб'єкти потребують особливого соціального захисту, підтверджена дослідженнями вітчизняних вчених. Так, Н. М. Крестовська відзначає, що цінність дітей беззаперечно визнається будь-яким суспільством, а цінність дитинства як певного періоду в житті людини, який сам по собі є неповторним явищем, також усвідомлена, але не дуже давно [2, с. 200].

С. П. Капіца зазначає, що прискорення історичного часу не дає можливості людству виробити нові цінності, адже цінності – річ консервативна. У цьому сенсі дитинство постає як старо-нова цінність, точніше – вічна цінність, яка не потребує формулювання, а лише прийняття та відчуття не тільки на емоційному, але й на правовому раціональному рівні [1, с. 15].

Професор А. Д. Гусев підкреслює, що у повсякденному житті для більшості дітей велике значення мають дві групи прав, що стосуються життєдіяльності дітей. Це насамперед особисті права, до яких належать права на життя, на проживання у своїй родині, на ім'я, на щастя, на безпечне існування без експлуатації або недбалого ставлення, на захист від жорстокості, знущань і несправедливого ставлення, на вільне вираження своєї думки, на громадянство та ін. Друга група – соціально-культурні права. До них належать права на освіту, здоров'я, доступ до культурних цінностей та ін. Ядром цієї групи прав може бути право на розвиток: інтелектуальний, психологічний, фізичний, розумовий та ін. [3, с. 158]. Право на соціальний захист також можна віднести до основних прав дітей.

Поняття та напрями захисту прав дітей в європейських актах про права людини пройшли складний шлях розвитку та трансформації. На початку минулого століття права дитини розглядалися в основному як заходи щодо захисту від рабства, дитячої праці, торгівлі дітьми, проституції неповнолітніх, повної влади батьків, економічної експлуатації. З плином часу підходи змінилися в бік розширення прав дітей, до яких можна віднести й право на соціальний захист [5, с. 21].

Варто звернути увагу на те, що гарантіям права дитини на соціальний захист завжди приділялась значна увага в міжнародно-правових актах. Так, у Загальній декларації прав людини 1948 р. було визначено, що діти мають право на піклування та допомогу. У подальшому гарантії знайшли своє відображення в Декларації прав дитини 1959 р., одним з принципів якої є те, що дитині законом або іншими засобами повинен бути забезпечений спеціальний захист і надані можливості та сприятливі умови, які дозволили б їй розвиватися фізично, розумово, мо-

рально, духовно й у соціальному відношенні здоровим і нормальним шляхом і в умовах свободи та гідності. При виданні з цією метою законів головним міркуванням має бути найкраще забезпечення інтересів дитини. Дані положення було конкретизовано в Конвенції про права дитини 1989 р. У зазначених актах Генеральною Асамблеєю ООН було проголошено основні, невід'ємні права дитини, у тому числі й право на соціальний захист.

Основою юридичних гарантії права дітей на соціальний захист можна визначити положення конвенцій, прийнятих Радою Європи. Європейська конвенція про соціальне забезпечення 1972 р. в главі 6 «Допомога сім'ї», складовою якої визначено допомогу на дітей, передбачила основні засади надання допомоги на дітей на території країн-підписантів. Положення даної Конвенції є основою правового регулювання соціального захисту дітей на території Європи. Актами Ради Європи передбачається й правове регулювання окремих прав дитини. Зокрема, Європейська конвенція про усиновлення дітей (переглянута) 2008 р. передбачає умови та порядок усиновлення дітей та визначає, що прийняття спільних переглянутих принципів та практики стосовно усиновлення дітей з урахуванням відповідного розвитку в цій сфері протягом останніх десятиріч допомогло б зменшити труднощі, викликані різницею між національними законодавствами, і водночас відповідати інтересам усиновлених дітей. Європейська конвенція про визнання та виконання рішень стосовно опіки над дітьми та про поновлення опіки над дітьми 1980 р. врегульовує процедуру встановлення опіки чи піклування над дітьми, також передбачає необхідний порядок дій країн, які ратифікували конвенцію з питань виконання рішень про встановлення опіки та піклування над дітьми. Цікавими видаються положення Конвенції про контакт з дітьми 2003 р., яка передбачає правову регламентацію будь-яких форм спілкування з дітьми, та способи його забезпечення. Європейська конвенція про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом, 1975 р., передбачає правовий статус зазначених дітей, порядок встановлення батьківства таких дітей та набуття батьківських прав.

Одним з найважливіших актів Ради Європи можна визначити Європейську конвенцію про здійснення прав дітей 1996 р., основною метою якої є підтримка їхніх прав, надання дітям процесуальних прав та сприяння здійсненню ними цих прав шляхом забезпечення становища, при якому діти особисто або через інших осіб чи органи поінформовані та допущені до участі в розгляді судовим органом справ, що їх стосуються. Положення даної Конвенції передбачають правові гарантії забезпечення та реалізації основних прав дітей.

У Загальній декларації прав людини 1948 р. зазначено, що сім'я є особливим осередком суспільства і має право на захист з боку суспільства і держави (ст. 16), а материнство і дитинство дають право на особливе піклування та допомогу (ст. 25).

Дане положення конкретизоване нормами Європейської соціальної хартії (переглянутої) 1996 р., ст. 16 якої визначено, що сім'я є головним осередком суспільства, який підлягає економічному, правовому та соціальному захисту такими засобами, як соціальна допомога та допомога сім'ям з дітьми, фіскальні заходи, надання сім'ям житла, допомога щойно одруженим та інші відповідні засоби.

Таким чином, можна стверджувати, що при характеристиці гарантій права дітей на соціальний захист безпідставним буде виключення з їх переліку гарантій права сімей з дітьми на соціальний захист, оскільки протягом тривалого періоду інтереси сім'ї та дитини неподільні.

Юридичні гарантії права сімей з дітьми на соціальний захист передбачені перш за все Конвенцією про захист прав і основоположних свобод людини 1950 р., Європейською соціальною хартією 1961 р. і Європейською соціальною хартією (переглянутою) 1996 р., прийнятими Радою Європи для захисту соціальних і економічних прав людини. До цієї категорії європейських актів також можна віднести Європейський кодекс соціального забезпечення 1964 р. (переглянутий у 1990 р.), Європейську конвенцію про правовий статус дітей, народжених поза шлюбом, 2009 р., Європейську конвенцію про усиновлення дітей (переглянуту) 2011 р. та ін.

Важливого значення за сучасних умов зростання кількості спорів у сфері соціального захисту, у тому числі сімей з дітьми, набуває Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р., яка хоча й не закріплює прямо гарантії права сімей з дітьми на соціальний захист, тим не менше, на відміну від інших міжнародних договорів, передбачає комплексний та складний правовий механізм захисту прав людини, у тому числі й на соціальний захист, який включає власне конвенційні норми, а також рішення Європейської комісії з прав людини та Комітету міністрів Ради Європи, судову практику Європейського суду з прав людини, прецедентне право, загальновизнані принципи та норми міжнародного права, специфічні методи тлумачення Конвенції, наукову доктрину з питань її застосування, тощо [6, с. 225].

Після прийняття 7 липня 1997 р. Закону України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 року, Першого протоколу та протоколів №2, 4, 7 та 11 до Конвенції» Україна зобов'язалась визнавати на своїй території дію ст. 46 Конвенції про захист прав і основних свобод людини

1950 р. щодо визнання обов'язковою і без укладення спеціальної угоди юрисдикцію Європейського суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції.

Крім того, з 23 лютого 2006 р. практика Суду визнається джерелом національного права. Визначальними у плані закріплення гарантій права сімей з дітьми на соціальний захист є рішення Європейського суду з прав людини у справах «Джонсон проти Ірландії» [7], «Ельсгольд проти Німеччини» [8], якими поширено сферу застосування ст. 8 Конвенції щодо визнання права на повагу до приватного і сімейного життя, на нешлюбні відносини, «Валла та Валлова проти Чеської республіки» [9], щодо обов'язку держави вживати ефективних заходів задля надання підтримки родині тощо.

Одним із основних документів Ради Європи є Європейська соціальна хартія (переглянута) (далі – ЄСХ(п)), яка була підписана 3 травня 1996 р. Низка прав і гарантій, закріплених у ЄСХ(п), стосуються соціального захисту сімей з дітьми, зокрема, ст. 8 працюючим жінкам гарантується відпустка на період до і після пологів загальною тривалістю не менше 14 тижнів або з оплатою такої відпустки, або з виплатою достатньої допомоги по соціальному забезпеченню, або з наданням допомоги за рахунок державних коштів; ст. 16 передбачено, що захист сімейного життя здійснюється шляхом надання права на соціальну допомогу та допомогу сім'ям з дітьми, фіскальними заходами, наданням житла, допомоги щойно одруженим та іншими відповідними засобами тощо.

Важливе значення мають також гарантії права сімей з дітьми на соціальний захист, закріплені в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27 червня 2014 р., яка передбачає обов'язок посилення співробітництва між сторонами Угоди шляхом покращення якості життя в Україні, покращення рівня забезпечення охорони здоров'я, посилення рівня соціального захисту та модернізації систем соціального захисту, зокрема щодо якості, доступності та фінансової стабільності, скорочення бідності та посилення соціальної єдності (ст. 420).

Своєрідною гарантією права сімей з дітьми на соціальний захист є встановлення зобов'язання України, відповідно до ст. 424 Угоди, щодо поступового наближення національного законодавства до права, стандартів та практики ЄС у сфері соціальної політики. Зокрема, на виконання даного положення передбачається впровадження протягом трьох років з дати підписання Угоди Директиви Ради ЄС №96/34/ЄС від 3 червня 1996 року про рамкову угоду щодо батьківської відпустки, Директиви Ради ЄС

№92/85/ЄЕС від 19 жовтня 1992 року про встановлення заходів із заохочення поліпшення безпеки та гігієни праці вагітних працівниць, працівниць, які нещодавно народили, чи годувальниць, Директиви Ради ЄС № 79/7/ЄЕС від 19 грудня 1978 року про поступове запровадження принципу рівного ставлення до чоловіків та жінок у сфері соціального забезпечення та ін.

Тим не менше, незважаючи на значну кількість гарантій права дітей та сімей з дітьми на соціальний захист, передбачених вищезазначеними та іншими актами європейського рівня, актуальним залишається питання щодо їх ефективності.

Так, лише у випадку невиконання чи нена належного виконання положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р., тлумачення яких надано у прецедентному праві Європейського суду з прав людини, передбачена можливість звернення до європейського юрисдикційного органу.

Виконання даної гарантії в Україні ускладнено необхідністю вичерпання всіх національних засобів захисту, що передбачає обов'язок проходження всіх судових інстанцій при захисті порушеного, невизнаного чи оспореного права дітей та сімей з дітьми на соціальний захист. А враховуючи високий рівень бідності серед сімей з дітьми та необхідність сплачувати судовий збір при поданні позовної заяви до суду, реалізація даної гарантії на практиці фактично унеможливлена.

Щодо гарантій права на соціальний захист, передбачених Європейською соціальною хартією (переглянутою) 1996 р., на жаль, варто визнати їх неефективність. Ні даним актом, ні будь-яким іншим документом, прийнятим на міжнародному рівні не передбачена відповідальність за невиконання чи не-

належне виконання положень ЄСХ(п). Контрольний механізм для спостереження за дотриманням державами зобов'язань, які вони взяли на себе при ратифікації, у своїй основі спирається на процедуру розгляду національних доповідей відповідно до міжнародної правової практики. Проте необхідність уряду подавати звіти про виконання положень Хартії та про заходи, спрямовані на ратифікацію положень даного європейського акта, не можуть слугувати гарантією виконання державою зобов'язань, взятих на себе за цим документом.

Висновки. Таким чином, більшості актів про права людини, в яких закріплено юридичні гарантії права на соціальний захист дітей та сімей з дітьми, властивий таких недолік, як відсутність дієвого ефективного механізму їх реалізації. Такий недолік властивий і актам ЄС та актам Ради Європи. Незважаючи на закріплення прав дітей та сімей з дітьми на соціальний захист в європейських конвенціях, механізм реалізації зазначених прав залишається недосконалим. Ідеться про необхідність удосконалення саме правових засобів виконання взятих на себе країнами – членами ЄС та Ради Європи зобов'язань, інакше право на соціальний захист набуває декларативного характеру. Не заперечуючи значення юридичних гарантій прав дітей та сімей з дітьми на соціальний захист у механізмі їх забезпечення, на сьогодні питання щодо ефективності зазначених гарантій залишається невирішеним. Практично в усіх європейських актах відсутній механізм їх реалізації. Крім того, відсутність достатніх економічних можливостей держави ускладнює розвиток національного законодавства в умовах євроінтеграції та реалізацію гарантій права на соціальний захист дітей та сімей з дітьми, закріплених в актах ЄС та Ради Європи, в юридичній практиці України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Капица С. П. Об ускорении исторического времени / С. П. Капица // Новая и новейшая история. – 2004. – № 6. – С. 3–16.
2. Крестовська Н. М. Статус дитини як показник гуманності права: історичні аспекти / Н. М. Крестовська // Охорона дитинства. Дитяче право: Теорія, досвід, перспективи : матеріали конф., присвяч. 80-й річниці від дня заснування держ. Дитячого містечка ім. Ш. Комінтерну в Одесі / редкол.: А. І. Паньков, М. О. Баймуратов, Л. І. Кормич. – О. : Юрид. л-ра, 2001. – С. 198–202.
3. Права человека : учеб. пособие / А. Д. Гусев, Я. С. Яскевич, Ю. Ю. Гафарова и др. ; под общ. ред. А. Д. Гусева и Я. С. Яскевича. – Минск, 2002. – 304 с.
4. Рибинська Л. О. Створення ЮНІСЕФ та його роль у сучасному міжнародному праві щодо захисту прав дітей / Л. О. Рибинська // Часоп. Київ. ун-ту права. – 2012. – № 4. – С. 385–388.
5. Руднева О. Міжнародні стандарти захисту прав дітей в правовій системі України / О. Руднева // Юрид. Україна. – 2010. – № 7. – С. 21–26.
6. Шевчук С. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод: практика застосування та принципи тлумачення у контексті сучасного українського праворозуміння / С. Шевчук // Практика Європ. суду з прав людини. Рішення. Коментарі. – 1999. – № 2. – С. 221–238.

7. Джонстон и другие против Ирландии (Johnston and Others v. Ireland) : Постановление Европ. Суда по правам человека от 18 дек. 1986 г. (жалоба № 9697/82) // Сборник постановлений и решений Европейского Суда по правам человека. – Серия А, 112.
8. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Ельсгольд проти Німеччини» від 13 липня 2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SO2404.html.
9. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Валла та Валлова проти Чеської республіки» від 26.10.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SO2801.html.

REFERENCES

1. Kaputys S. P. (2004) Ob uskorenny ustorycheskoho vremeny [On Speeding Up Historical Time] *Novaia y noveishaia istoriya – Modern and Contemporary History*, 6, 3–16 [in Russian].
2. Krestovska N. M. (2001) *Status dytyny yak pokaznyk humannosti prava: istorychni aspekty [Childship as an Exponent of Humanity of Law: Historical Aspects]* Okhorona dytynstva. Dytiache pravo: Teoriia, dosvid, perspektyvy: materialy konferentsii O. : Yurydychna literatura [in Ukrainian].
3. Gusev A. D., Yaskevych Ia. S., Hafarova Iu. Iu. (2002) *Prava cheloveka: ucheb. posobyie [Human rights: study guide]* M [in Russian].
4. Rybynska L. O. (2012) Stvorennia UNISEF ta yoho rol u suchasnomu mizhnarodnomu pravi shchodo zakhystu prav ditei [Establishment of the UNICEF and Its Role in Modern International Law on Children Safeguarding] *Chasopys Kyivskoho universytetu prava -Journal of Kyiv University of Law* 4, 385–388 [in Ukrainian].
5. Rudneva O. (2010) Mizhnarodni standarty zakhystu prav ditei v pravovii systemi Ukrainy [International Standards on Children Safeguarding in the Legal System of Ukraine] *Yurydychna Ukraina- Legalistic Ukraine* 7, 21–26 [in Ukrainian].
6. Shevchuk S. (1999) Evropeiska konventsiiia pro zakhyst prav liudyny ta osnovnykh svobod: praktyka zastosuvannia ta pryntsyipy tлумachennia u konteksti suchasnoho ukrainskoho pravorozuminnia [The European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms: practical application and principles of interpretation from the perspective of modern ukrainian legal consciousness] *Praktyka Evropeiskoho sudu z prav liudyny. Rishennia. Kommentari. – Pactice of the European Court of Human Rights. Decisions. Commentaries.* 2, 221–238 [in Ukrainian].
7. Dzhonston y druhye protyv Yrlandyy: Postanovlenye Evropeiskoho Suda po pravam cheloveka ot 18.12.1986 N 9697/82 [Johnston and Others v. Ireland: Judgment of the European Court of Human Rights. The dated 18.12.1986 No. 9697/82] *Sbornyk postanovleniy y resheniy Evropeiskoho Suda po pravam cheloveka [Reports of Judgments and Decisions of the European Court of Human Rights]* A, 112 [in Russian].
8. Rishennia Eropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi «Elsholts proty Nimechchyny» vid 13.07.2000 [Judgment of the European Court of Human Rights in the case of Elsholz v. Germany. The dated 13.07.2000]. [ligazakon.ua Retrieved from: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SO2404.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SO2404.html) [In Ukrainian].
9. Rishennia Eropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi «Valla ta Vallova proty Cheskoj respubliky» vid 26.10.2006 [Judgment of the European Court of Human Rights in the case of Wallová and Walla v. the Czech Republic. The dated 26.10.2006]. [ligazakon.ua Retrieved from: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SO2801.html](http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SO2801.html) [In Ukrainian].

А. С. КАЙТАНСКИЙ

кандидат юридических наук, доцент кафедры трудового права и права социального обеспечения
Национального университета «Одесская юридическая академия»;

Е. В. БОРИЧЕНКО

кандидат юридических наук, доцент кафедры трудового права и права социального обеспечения
Национального университета «Одесская юридическая академия»

ЮРИДИЧЕСКИЕ ГАРАНТИИ ПРАВА ДЕТЕЙ И СЕМЕЙ С ДЕТЬМИ НА СОЦИАЛЬНУЮ ЗАЩИТУ В АКТАХ ЕС И СОВЕТА ЕВРОПЫ

Статья посвящена исследованию теоретических и практических проблем определения и реализации гарантий права детей, семей с детьми на социальную защиту, закрепленных в актах ЕС и Совета Европы. Сделан вывод об

отсутствии в европейских актах действенных механизмов реализации гарантий права детей и семей с детьми на социальную защиту.

Ключевые слова: право на социальную защиту, ребенок, семья с детьми, гарантии права на социальную защиту, акты ЕС, акты Совета Европы.

O. S. KAITANSKYI

Candidate of Science of Law, Assistant Professor of the Department of Labor Law and Social Security Law
National University «Odessa Law Academy»;

K. V. BORICHENKO

Candidate of Science of Law, Assistant Professor of the Department of Labor Law and Social Security Law
National University «Odessa Law Academy»

THE GUARANTEES OF THE RIGHTS OF CHILDREN AND FAMILIES WITH CHILDREN TO SOCIAL PROTECTION IN THE ACTS OF THE EU AND THE COUNCIL OF EUROPE

Problem setting. The article investigates theoretical and practical problems of determination and implementation of guarantees of the right of children, families with children to social protection, that are fixed in acts of the EU and the Council of Europe.

Target of research. The purpose of this article is to study the guarantees of the right to social protection of children and families with children enshrined in the acts of the EU and the Council of Europe and fundamental issues of their effectiveness.

Analysis of recent researches and publications. Issues of research of guarantees of the right to social protection of children and families with children always got much attention of the scientists of law, which is evidenced by work of V. V. Zhernakov, K. Y. Melnik, O. N. Potopahina, S. M. Prylypko, S. M. Synchuk, I. M. Sirota, V. S. Tarasenko, G. I. Chanyshcheva, Y. M. Grishina, O. M. Yaroshenko and others. Proceedings of these scientists have not lost scientific value, but conclusions which were formulated in them need rethinking, because of the last changes in the state and society.

Article's main issue. It is determined that the right to social protection refers to the fundamental rights of the child. Due to the nature of the physiological and mental development of children, it is proved that a long period of time their interests and the interests of the family in which they are held and brought up is indivisible. Thus the effective exercise of the right to social protection of the child is impossible without ensuring of the realization of the right of families with children. The legal guarantees to social protection of children and families with children enshrined in acts of the EU and the Council of Europe are analyzed. Among them: the defining of the basic principles of providing of assistance to children; the duty of the Member States of the EU and the Council of Europe to take an effective measures to support the family; the maintenance of working women with leave before and after childbirth with payment of appropriate assistance and more.

Conclusions and prospects for the development. It is established that despite the importance of fixing the guarantees for the rights of children and families with children to social protection in acts of the EU and the Council of Europe, no one of them has not established a mechanism for their implementation yet. Determination of obligation of the Member States of the EU and the Council of Europe in conventions and directives to submit reports about the implementation of their norms and measures aimed on ratification of standards of relevant acts may not serve as a guarantee of a government's obligation assumed in these documents.

The existence of the possibility to lodge a complaint of fundamental rights in the European Court of Human Rights is an essential guarantee of the right to social protection of children and families with children.

However, in practice, the effective realization of it is almost impossible.

In such circumstances, the expediency of improving of legal means of fulfillment of the EU member states and the Council of Europe obligations is proved by the determination of mechanism for realization of the relevant acts, otherwise the right to social protection gets a declarative character.

Key words: right to social protection, child, family with children, guarantee of rights to social protection, acts of the EU, acts of the Council of Europe.